

Divadelní hry

**Josef
Kajetán Tyl**

Josef Kajetán Tyl

**Josef
Kajetán
Tyl**

Divadelní hry

Čestmír / Pražský flamendr / Paličova dcera /
Kutnohorští havíři / Krvavé křtiny / Strakonický dudák

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knihnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,
a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Ústav pro českou literaturu
Akademie věd ČR

Vychází s finanční podporou Akademie věd ČR a Ministerstva kultury ČR.

Při práci na publikaci byly využity zdroje výzkumné infrastruktury
Česká literární bibliografie (kód ORJ: 90136).

Ediční příprava František Martínek
Komentář Dalibor Tureček
Vědecká redakce Michal Charypar

Editor © František Martínek, 2022
Commentary © Dalibor Tureček, 2022

Cover photo © Vojtěch Krajíček, 2022
© Nadační fond Česká knihnice, 2022
© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2022

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2022
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-1578-3 (PDF)

ČESTMÍR

dramatická báseň ve dvou odděleních

OSOBY

Oddělení první

VOJMÍR, vládyka z knížectví pražského
ČASTAVA, dcera jeho
ČESTMÍR, pastýř na dědinách Vojmírových
KLEN, pěstoun jeho, rolník
SYTEK, rolník
RADOVAN, národní zpěvec
ROLNÍCI, PASTÝŘOVÉ a DÍVKY VENKOVSKÉ
ČELEĎ VOJMÍROVA

Oddělení druhé

NEKLAN, kníže pražské
VLASTISLAV, kníže krajů žateckých
SLAVOŠ, jeho vychovanec
VOJMÍR, vládyka z knížectví pražského
ČASTAVA, dcera jeho
ČESTMÍR
KRUVUJ, vládyka v knížectví kouřimském
LIBĚNA, dcera jeho
LUDĚK, pán z čeledi Vlastislavovy
BOHUŠE, věštkyňe ze Šárky
RADOVAN, zpěvec národní
STOBOR, posel Kruvojųv
KLEN } rolníci
SYTEK }
LOPOTOVÉ a ČELEĎ Neklanova i Vlastislavova
PRAŽANÉ
ODĚNCI KRUVUJOVI
BRANNÝ LID pražský a žatecký

ODDĚLENÍ PRVNÍ

SLÁVA A LÁSKA

Předehra v jednom jednání

Veliká lučina — kolem husté křoví. Nazad viděti za rozmanitým stromovím Vojmírův tůň. Rolníci a pastýřové s dívkami obveselují se na trávníku národními tanci, přičemž píšťaly, trouby a harfy se ozývají.

VÝSTUP PRVNÍ

Klen vpředu mezi mládeží. Sytek

KLEN: Hopsa, hoši — hezky do kola!

Tanec — to je proud, jenž oplakuje
z příkrých břehů života, čím péče,
bolest, hněv a nehoda je zaplaví!

SYTEK: Aj, nás třeba není pobízeti
k skokům, otče! — Pot se leje z čela,
rozkoš proudí do srdcí a nohy
dosaváde stesk si nevedou.

KLEN: Tak se, hochu, sluší! — Každým skokem
padá hrstka po hrstce nám z ramen
břemena, co darem Zloboh klade
na popraží člověka.

SYTEK: Ty jsi jistě v každém kole stával,
dokud věkem sněhu nenapadlo
na hlavu!

KLEN: To Láda ví! Já dětské
škorně v tanci rozemlel a svatbu
smluvil při tanci i kolem hrobu
tančil jsem — a přijdu-li tam jednou
v jasný kraj a Světovid se zeptá:
„Klene, co bys rád měl za odměnu,
že jsi zlopověstným nesloul na zemi?“
Ajta — zvolám — přej mi tance, tanečku!

MLÁDEŽ: Dobře, otče! — Tance, tanečku!

VÝSTUP DRUHÝ

Čestmír v hlubokých myšlénkách vzadu se vyskytne. Předešlí

KLEN: I ký šotek! — Nejde-liž tam Čestmír?

SYTEK: S hlavou svěšenou? — Ba, tak se dlouhý

čas už ploužívá; i dnes, an celá

dědina tvář jasně rozesmála,

on sám jediný svou v smutek obléká.

Jdém a cestu do kola mu okažme!

KLEN: Nechte, ať se sám doň rozhoupá!

Nesmí člověk do plesu se nutit;

zošklivít se snadno dary vnucené.

Jděte sami k tanci — s Čestmírem si

já tu po otcovsku hovor zavedu;

zdaří-li se, do kola jej přivedu.

*(Se Sytkem a ostatní mládeží dozadu zajde, kdežto se všichni k ta-
nečníkům připojí.)*

ČESTMÍR *(s volným krokem až kepředu dostoupiv, z myšlének se
protrhne):*

Blbý obyčejí — — zlostní bohové,

kam jste kroky moje zavedli, bych

pohlednutím na ledové, shnilé

duše — v prachu svém se kochající —

novým želem zahořel, že já jen

sám zde kráčím, touhu nesa v prsou! —

Ó to šťastné, pochválené plémě

člověčí, jenž v dětském skoku blaho

svoje nalezá a všecku sílu

obracuje za vřeskotem píšťal!

Pryč — pryč odtud! — Tady uchu tvému

nestrojí se pokvasy a dívčí

smích se přičí mužným bolestem. *(Odchází.)*

KLEN *(zezadu se vrací):* Čestmíre, můj hochu!

ČESTMÍR (*zastaví se — a Klenovi okolo krku padne*):

Otče — Klene

můj!

KLEN: Dej hlavu vzhůru! Napni týlo! —

Hochu, pro Peruna, co ta mračna
po jinošské tváři?

ČESTMÍR: Mračna?

KLEN: Mračna? —

Jasný blesk! — A kdybych zazpívat měl
o trudu, jen na tebe se podívám.

Styď se, hochu! — Slyšíš? — Mladá tvář buď
věčně jasnou oblohou a vždycky
na ní světej slunce radosti!

Podívej se, tam jsou také hoši,
nemají, co pátá částka tvého
stáda pošlape, a přece smích jen
na tváři jim vzkvítá!

ČESTMÍR: Na mém čele zraje vážnost. Smích i
trud je bohů dar — a stejných darů
neodměří ruka bohův člověkům!
Veselím se já svým způsobem.

KLEN: Jsi však pastýř a ten má se tancem
veselit a zpěvem.

ČESTMÍR: Nechci já se
veseliti s pastýři a z myslí,
z duše vyrvati chci vědomí, že
den co den se vleku s holí pastýřskou.

KLEN: Cože pravíš?

ČESTMÍR: Koni, psu — té blbě,
nerozumné zvěři laje člověk,
méně-li se nežli jiná službou
zapotí — a přec ni pes, ni kůň to
nemá poznání, že k větší službě
stanoven! A člověk, maje v mozku

bohů světlo, v srdci bohů plamen,
samochtě by v temnotách se plazil,
samochtě by hlas, co k jasnostem ho
zúve, na hanebné zaklel mlčení?
Pryč mi holí pastýřskou — já nechci
déle podle bravu sedati a
ucho napájeti brekem beránků!

KLEN: Aj ty pýcho!

ČESTMÍR: Takéť pýcha bohů
dar, a v mé-li srdce její žhavý
osten vetknut, nesmím bodu jeho
zpečovati se, an sice dvojí
bolest srdce touhyplné roztrhá.
Jakož orla, sotva opeřence,
horkou krví k oblakům to táhne;
jakož potok z hornatého věnce
k řece spěchá, až i v moře sáhne,
takž i mne to, duši jarem vroucí,
z lučin známých vede v cizí kraje,
kdežto duch, co ve snu, v září skvoucí
s čarokrásným obrazem si hraje.
Zhyne pastýř, jiné vzkvetou časy;
žijít bozi — v srdci mém jich hlasy!

VÝSTUP TŘETÍ

Radovan s harfou. Sytek s mnohými běží mu v oustrety. Předešlí

SYTEK: Vítej, Radovane! — Vítej, zpěvče
bohomilý! — Bez tebeť by věru
postonával ples!

LID: Aj vítej nám!

RADOVAN: Požehnání bohů dobrých s pěvcem
přichází a radost okřídluje

srdce lidská chvěním zvučných strun.
Nebylať — co jasný Neklan, v úctě
maje otců zvyky, Přemyslovo
roucho vložil sobě na bedra — tak
jasná blahost po dědinách, jakou
dnes nám dobrý Vojmír ustrojil, chtě
oslaviti dcery jaro šestnácté.
Bohové mu žehňte! —

LID: Žehňte mu!

RADOVAN: Ke cti pak mu, zdárnému to synu
otců zdárných, zazpíváno budiž
o praotci, o statečném Bivoji.

(Lid jej obklopí, on zpívaje píseň hráním na harfu provází.)

Co vproudilo v Bivoje sílu,
že mužně s divou šelmou se bil?

Láska a boj!

Pevně lípa v bouři stane,
pyšně líbá nebes tváři;
bojem v reku síla vzplane,
k jasné vzplane jména záři.

Co rozžalo v Bivoji touhu,
že vroucně o kněžny přízeň dbal?

Láska a boj!

Jarním dechem pnou se květy,
vanot větrů s květy hraje;
dechem lásky vstanou světy,
vstanou krásné, blahé kraje.

Co věncilo Bivoje slávou,
že po věk to jméno v písních zní?

Láska a boj!

Svitnou hvězdy v temnou stezku

dvojím světlem v světa pásy!
Růže vzkvetou z jejich lesku,
věčné věnce z boje — z lásky.

(Lid pln radostného vděku Radovana obklopí a dozadu jej uvádí, kdež on posléze mezi množstvím zmizí.)

ČESTMÍR *(an byl s horlivostí píseň poslouchal):*

Slyšels, otče? Boj a láska! To ten
plamen, kterýž mdlou sžírá z duše
lidské; to ta hvězda, kteráž muže
vede k oslavě! Ó, rozuměl jsem
tobě, zpěvče bohumilý — avšak
běda! Že jsem rozuměl!

KLEN: Cože pravíš —?

(Srdečně.) Synu, nezmnožuj mi
vrásky na čele a v srdci hořkosti!
Lásky se ti chce? — I hejsa! Obať
se a pohod' okem mezi matek
našich mazánky a z nejkrásnějších
poupátek se věnec kolem tebe
otočí.

ČESTMÍR: Ó hlavo moudrá, ježto
kvítí sypeš na cestu, ač poutník
zraku neobrací k dítkám stinných
ouvalů!

(Sobě sám — v blahém snění.)

Ji jedinou — tu krásnou —
na výsluní vzešlou květinu mi,
bozi, dejte uschovati v nádrech,
aby temná dnů mých zjasnila se
pout' a jistý skvěl se před očima cíl!

KLEN: Co? I aby Lel a Polel na tě
zanevřeli! — Tedy zahradníkem
jsi již přec — a *jedné* jenom květiny?

V bohy věřím! — To je za dlouhý čas
první slovo moudré.

ČESTMÍR (*jako prvě*): Smí-liž ale pastýř k tobě ruku
vztáhnouti — to holi jenom, a ne
meči zvyklou bohatýrskému?

KLEN: Proč jsi ale dřív už nezavrkal?
Máš snad strachy, holoubku můj, že ti
holka nos ukousne, když jí řekneš
„Mám tě rád“ anebo „Pojď sem, dej mi
hubičku“? — Hahá! To já je lépe znám!
Která je to? Pověz! — Sám k ní půjdu!

ČESTMÍR (*Klenovi ruku tiskna*):
Ó, proč jsi mne pověstmi a zpěvem
o hrdinách jen a slavných činech
napájel, když děcko nerozumné,
vševědivé, po zábavě žíznilo!
Proč jsi ve prach nezašlápnul jiskru —
a to hádě v prsou neumořil,
dokud v plápol, v hada nevzrostly!
Šťastným byl bych nyní; blbým klukem
zůstav, nebloudil bych jako ve snách
životem a spokojil se ve tmách!

KLEN (*ruce nad ním sepne*):
Čestmíre! — Já mluvím o holce a
na hody se těším —

ČESTMÍR: Ano, těš se,
hlavo stará —

KLEN: Ty však žalozpěvy
počínáš!

ČESTMÍR: Ó, já bych veselé pěl
písně — kdyby o mně také zazněly!
Žijet Sámo, Bivoj, Horymír — a
reků jiných jména v ústech lidských
znějí —

Tak se dej mé síle rozvinouti
a můj duch se plesem vzplamení;
touha ve skutek se promění —
v slavný skutek — cíl mé zemské pouti!
A pak směle k ní, k té hvězdě spasné,
aby ze tmy vzešly doby jasné,
aby ruka po pokladě sáhla,
po němž duše mnohé časy práhla!

VÝSTUP ČTVRTÝ

Vojmír, Častava, čeleď, předešlí

LID: Zdráv buď Vojmír! Zdráva Častava!

ČESTMÍR: Častava? — Ta doba podruhé se

nevrátí! — Dost dlouho v srdci dusím

plápol; nechť se nyní vyhrne a

na popel mne stráví, aneb

oblahoslaví! — Ty, Ládo sladká,

přispěj na pomoc!

(Spěchá dozadu, kdežto Častava s dívkami se obírá.)

Nebesa tě, dcero Vojmírova,

nejskvělejším obestřete bleskem!

V prachu Čestmír před tvou milostí a

na ústech mu prosba. Poslyš jeho

volání!

ČASTAVA: Co tvoje prosba, pastýři?

ČESTMÍR: Dej, bych s tebou, paní, slovo tajné

promluviti směl — své blaho, život

na něm zakládám!

ČASTAVA (*kráčí kupředu*):

Jen v slovech jasných

pověz, o čem posud hovor vedeš

temný.

ČESTMÍR (*za ní vzápětí*):

Častavo, teď na okamžik
sestup z rodu svého vysosti a
zapomeň, že slova pastýřova
bijí v ucho tvé; jen muže ve mně
patří — odhodlaného i mužné dílo
podstoupiti — odvážiti se, seč
býti může síla lidská!

ČASTAVA: Sílu
miluji a chválím odvážlivost
mužovu; toť jeho cena nejvyšší.

ČESTMÍR: A čím prudčeji se střela jeho
pne, čím výše postavil si cíl, tím
prudčeji také milosti tvé kořen
vyráží? — Ó řekni: Vyráží! — A
blaho v žilách mých se rozproudí!
Po nejvyšším, co jsem poznal v bájce
kdy a v životě, se roztoužil můj
duch. — Já tebe miluji!

ČASTAVA: Co praviš?

ČESTMÍR: Nezatemňuj líce mrakem hněvu —
bouře je to zkázyploďná, ježto
zvrátit hrozí naděje mé chrám!
Rozvážil jsem dobře, nežli ze rtů
slova sklouzla v duši tvou co šípy
vbodnutá. Již ven se poženu, v ten
život mnohotvárný, jména svého
dobýt oslavu. Jeť ve mně víra,
že se činem k rekům oslaveným
vznesu, Častava-li podá slova
nadějného, že mi láska její
bude slávy odměnou! — Ó promluv
slovo milosti!

ČASTAVA: Dnešku k zásluhám to připočti, že
jsem tě posud tiše vyslechla.
Pomaten jsi dnešním veselím a
medovinus okusil. Jdi, obrať
zraky k děvám rolnickým — dnes vinu
prominu. (*Odechází.*)

ČESTMÍR: Stůj, Častavo!

ČASTAVA: Ty v slova
ještě smělejší se pouštíš?

ČESTMÍR: Pouštím —
neboť doba padla nad životem
rozhodující!

Sám tu stojím v světě lidnatém — i
nemohl jsem před ním zotvírati
ňadra, aby zhlídnul outrpně, co
psáno v srdce hlubinách — jáť sobě
sám byl věčnou pohádkou! Tu *tebe*,
paní, Praha skvostná krajům slala,
tebe spatřím — citů roj
náhle skončí divý boj,
světlost duši ve tmách kleslou jala!
K tobě, paní, nesou se mé síly,
v tobě touha má se spojuje;
pomoz mládci k žádanému cíli,
ať jej sláva s láskou věncuje!
Nesmí doba marně uplynouti,
nelze déle ve tmách bloudit — stůj, a
byť bys nad životem pronesla mi
soud!

ČASTAVA: To snadno se ti hodí! Napjal
ty jsi střelu k výši závratné, že
luk se v rukou přelomí a střelce
raní drzího!

ČESTMÍR: Ach, Častavo!

ČASTAVA: Smělý, odvážlivý pomatenče!

Synu z pluhu — tak-li tebe, sluhu,
vycvičili v úctě míti pána
svého dceru? Oslepniž, an drzím
okem k jasnosti se deřeš sluneční!
Postarám se, abys v temnu zůstal,
v nízké rodu svého brloze!

*(Rychlým krokem nazad se obrátí, kdežto zatím Vojmír s čeledí svou
mezi rolníky se bavil.)*

ČASTAVA: Otče!

VOJMÍR: Co bys rádo, zlaté dítě?

(Jde jí vstříc; rolníci a čeleď za ním a upředu se půlkolem rozstoupí.)

ČASTAVA: V černé roucho obléká se dnešek;
dceři tvé tu hrozí hana!

VOJMÍR: Častavo!

ČASTAVA: Ano, tak tu právě také slovem
hanobícím, v horkých ve snách, ústa
zvolala ta nehodná! — Leč to tvé
mírnosti, té slabé mysli, zralým
ovocem jest, že se v nevážnosti
dům tvůj potácí a na mne, dceru
vládkovu, ruce z prachu sáhají.

VOJMÍR: Co se stalo? Duše tvoje bouří!

ČASTAVA: Bouří — neboť rtové opáčiti
mají rodu svého pohanění!
Sluha — robě z lože rolnického —
ke mně láskou zahořelo; Čestmír
o milost mou dbá!

VOJMÍR: Ten pastýř?

LID: Blázen!

ČASTAVA: K otci Vojmíru se utíkám a
k vládkovi, aby mezi dceru
svou a pastuchovu slepou vášeň

mezník vytknul k nezvrácení holí
pastýřskou!

VOJMÍR: To ať se stane — hned!

Láska jesti mostem nad prohlubní
mezi mou a sprostou kolébkou, i
s jistotou se po něm k srdci mému
kráčí. Avšak nesmím lhotejně se
dívati, an zdola ruka smělá,
k výši mé se vypínajíc, pána
hrozí strhnouti. — Můj poslyš rozkaz,
pastýři! Než kvečeru si slunce
za horami ustele, ať noha
tvá již na dědinách nestojí, kde
káže Vojmír! V cizinách se nauč
milkovati s dcerou rolnickou, an
domáci se tobě nechutí! —

(Obrátí se, aby odešel, a Častavu za ruku pojme.)

KLEN: Pane, zastav! — Čestmíre, ach, omluv se!

VOJMÍR: Ostatní si hleďte svého veselí.

KLEN: Pane — vládyko, ach odvolej svůj
přísný soud!

VOJMÍR: Můj soud jest pevný; váha
jeho spravedlivě váží!

KLEN: Synu, rozvaž ústa! — Hněv tvůj, pane,
řeč mu zadrh, sice by již u tvých
nohou klečel! *(Klekne sám.)*

Odpusť provinění!

Mladá, nerozumná krev — ta snadně
překypí; já sám se z viny znám, že
nedobře jsem hocha strážil — tresci
mne a jonákovi promiň. K mnohým
službám půjčili mne tobě bohové —
nech je býti odplaceny jedním
lehkým skutkem: Čestmíru dej milost!

VOJMÍR: Vzchop se, starče!

KLEN: Častavo, ty jádro

našich modliteb — zkróť mysl hněvnou;
vyřkni, paní, slovo milosti! Jeť
dávný čas už nemocen můj Čestmír,
v divých ve snách divé zhlídá obrazy;
celá dědina to dosvědčí — ó
hleď, jak všickni kývají a prosí! Mně
živu nelze býti bez hocha! Dej
smilování lebce šedesáti
zašlých zim a nechtěj také vlasy
šedé vyhnat v cizí déšť a vítr.

ČASTAVA (*lhostejně*):

Promiň, otče! Pomyslíme, že tu
člověk bloudil mezi sbory v plesu
tonoucími, jehož mysl drzou,
jakž nás kněží učí, mocní bozi
trestávají šílenstvím.

(*S dívkami nazad se vrací.*)

ČESTMÍR (*kterýž tu byl bez pohnutí, v tuhém bolestném boji stál*):

Ó sypte —

sypte šípy plápolavé, Ládo
mstitelná i krutý Ládoni, by
s čelem, s tváří znamenanou jinoch
světem bloudil vyhnaný, že z prachu
povzněsti se chtěla duše k jasnostem!

VOJMÍR: K hněvu nevložili bozi srdce
v prsa má, i vážím sobě prosby,
Klene můj, kdy z mezí slušných ven se
k nemožnostem nevine.
Objímej se tedy ještě déle
s hochem svým, dej ale příště pozor
na holuba vrkavého; nyní

peroutka mu ostříhej a hled', by
zнову nezabloudil v cizí háj!

(Všickni dozadu se vracejí, kdež nové tance počnou.)

KLEN *(hbitě se vzchopí a radostně k Čestmíru se přivine):*

Čestmíre, můj hochu!

ČESTMÍR: Děkuji ti,
Klene můj, tys k novým díkům srdce
moje spoutal přímluvou.

KLEN: Co, k díkům!
O své blaho měl jsem péči! — K díkům!
To tak studeno ti kape ze rtů
jako rosa a podzim, a já div
blahem nepláči, že spolu opět
budem zpívávat.

ČESTMÍR: Ba nebudem! Ty
zpívej, jak ti dávoletý velí
zvyk, ta mysl čistá, věčný pramen,
z něhož tokem hojným proudí veselost;
já svou bolest v hloubi duše, v krvi
srdce svého utopím a věčně
budu mlčeti!

KLEN: Škádlí tě dnes Černoboh? — Co jest ti?

ČESTMÍR: Co mi jest? Ó, tebe bozi těžce
ztrestali, že sluch i zrak ti slábně!
Úcta mi jest v krajích domácích a
milost nedostíhla s bídným šilencem —
ta mi jest! — Ó bozi, bozi! Jak zní
slovo, jímž bych krajům o své touze
věstil? — K jakým činům chystati mám
chtivé páže, aby hrdý ousměch
nedal odpověď?

KLEN: Ty budeš pásti
tiché stádo — milovati holku

z klidné chyše, to tvůj čin, tvůj stav, kde
střecha vysoká se na hlavu ti
neskácí a pochvala ti zazní
ze rtů hodných rolníků a veských
děvčat. Aby šotek do toho!
Proto-li jsem na rukou tě nose
písně zpíval veselé, bych z huby
odrostlého nyní pláč jen poslouchal?

ČESTMÍR: Tedy také tobě skrýti měl jsem
vřelý srdce stesk? I ty jsi tužbě
neporozuměl? — Tys jediný, co
žely moje slyšíš; dosavád jsem
v duše hloubi před světem je skrýval —
tobě hoře jeví; ty jsi hoča
bez rodičů, bez domova jako
otec pěstoval — mé srdce tvým jest
navěky! Tys blažený mi v chyši
hodlal život ustlati, leč vůle
bohů jinak určila i jinde
vykázala domov můj. Nech jíti
Čestmíra!

KLEN: Jíti? — Z domova? Kdes posud milé
činil bohům oběti? Ó nech té
strastné myšlénky!

Na palouku domov tvůj, jsi k tomu
narozen a musíš růsti holí
pastýřských, tak jako železa se
rodí k mečům vládyckým; i protož
moudře kladou bozi lidské plémě
do kolébek rozličných a jedněm
cestou vysokou, těm druhým nízkou
putovati káží.

Nevybíhej z vykázané koleje, ať
závrat z vyšin nezvyklých tě v propast

nevrhne, kde zahynutí číhá
na oběť.

ČESTMÍR: Tou starostí se netrap!

Pevně postavím se u vysosti,
závratu se nehrozím; leč dole
tlíti hrozí můj se duch.

KLEN: A mne bys,
hochu, otce svého, starý doubec,
dole v šířem poli zůstavil, by
neměl, nač by kmeny rozpnul zesláblé?

ČESTMÍR: K výši tebe povznesu a v novém
výsluní tvůj umrtvělý život
omladím.

KLEN: Ó, mne nech v stínu státi,
kde se dnů mých věnec usrovnal.
Tam chci státi, dokud smrti dechem
hlava neklesne; chci ale s tebou
státi, mého stáří podporou.

ČESTMÍR: Ty tu pevně postojíš i beze mne!

Kolem tebe po sadech ti pučí
plno srdcí soucitných; leč já si
teprv musím půdu vyhledati,
kde bych kořen budoucího věku
zaklonil, by zesílil; neb k té tvé
staré víře o stavu a činech
přisvědčiti nemůž duše mladá,
nemá-li se báti, že jsou bozi
člověka i zvíře postavili
k stupni stejné výsosti. — Nech jíti
Čestmíra!

KLEN: A kam?

ČESTMÍR: Kde boj a láska
pokyne! Jáť *do hry* nesázím, mně
všude vzkvete jistota — buď věnec

k vítězství, buď do rakve — vždy výhra
proti oušklebkům, těm užírajícím,
proti lenivosti smrduté, jenž
na mne tady číhá v lučinách.

Dej mi, otče, požehnání na cestu!

KLEN: Ach, můj synu — Čestmíre!

ČESTMÍR: Požehnej mě, otče — radostně se
opět spatříme!

KLEN (*s pláčem ruce mu na hlavu skládaje, k nebesům pohlédá*):

Snad tamto! — Perun

tebe provázej — a moje láska!

(*Mezitím byly již vzadu nové tance začaly, při nichž ale hudba jenom jemně zní.*)

ČESTMÍR (*rychle se vzchopí*):

Nyní ven — ven, kde se čestně slouží,

kde se pro slávu a lásku bojuje!

Po tom plesu duše dávno touží,

v něm si život — v něm si blaho slibuje!

Vy pak, nebesa, se usmívejte,

v boji, v lásce jasných dnů mi dejte! (*Odbíhá.*)

KLEN (*ruce po něm rozpínaje*): Čestmíre!

ČESTMÍR (*se vrátí a k srdci jej přivine*): Otče můj! (*Odkvapí.*)

(*Klen tváře rukama si zakrývá. Hudba se živěji a hlučněji ozýváti počne.*)

ODDĚLENÍ DRUHÉ PRAHA V BOJI SE ŽATCEM

Ve čtveru jednání

Děj o šest let později.

Jednání první

Veliká síň na hradě žateckém. An se opona vyhrnuje, slyšeti za jevištěm veselý hlahol trub a bubnů.

VÝSTUP PRVNÍ

Čestmír u okna v myšlénkách pohřízen. Pánové u stolu — mezi nimi Luděk a Slavoš. Na stole číše

SLAVOŠ: Opět stojí v myšlénkách, a jak by
ve skle hledal skryté, převeliké
tajemství, ty zraky v okno upírá.

LUDĚK (*kožený maje okolo sebe pas a na něm upevněný řemen, kdežto svou číši zavěšenou nosí, když nepije*):

Snílek jest a němý promrzelec!
Když k nám přišel — sprostý pasák přijal
službu mezi pacholky — měl slova
jadrná; a čin i moudrá rada
byly po ruce, an skočmo stoupal
k Vlaslavově milosti; než teď? — I
aby Černobejl se neušklíbal! —
Čestmíre!!

SLAVOŠ: Nech, nevytrhuj ducha
jeho, an se s velkým oumyslem snad
potýká.

LUDĚK: On ale nemá se teď
potýkat — to učinil již u bitvě
se Sasíky. Nyní na to pijeme!
Musí také pít! — Pane Čmíre!
(S těžkou poněkud hlavou se vzchopí, v ruce nesa číše.)

SLAVOŠ *(k Čestmíru přikročiv)*:
Příteli, můj Čestmíre! — Kdes opět
myšlénkami vzdálen od přátel? Dnes
tobě ke cti slaví otec hody;
kolem radost nad pobitím Sasů,
jichžto hluky lehly mečem tvým co
zralá stébla ostrou kosou ženců —
kolem plesání a živé žerty:
na tvé jenom tváři poletuje
smutek mlhavý.

ČESTMÍR: Nech jen, mlha splyne, jasný bude
zářiti zas den.

LUDĚK *(až k němu se dostav)*:
To bych ti také
radil, pane Čmíre! — Vida reka!
Hlavu věší jako zvadlá tykev.
Pálí slunko? Zalívej — tu máš — hle,
plná baňka medoviny, sladké
jako dívčí ústa. Pí! *(Vnutí mu nádobu do ruky.)*

Nu pí — a
nedělej mi výtočky! Jen ještě —
tak! Nu, já si na tebe smím houknout —
či že ne? Můj vous je delší nežli
tvůj! — Buď zdrav a vesel, pane Čmíre! *(Dopíjí.)*
*(Venku opět zazní hlahol trub a bubnů — i slyšeti, an se volá: Zdráv
buď Vlastislav!)*

VÝSTUP DRUHÝ

Vlastislav a družina jeho. Předešli

VLASTISLAV (*již mezi vchodem*):

Zotvírejte brány srdcí svých; a
veselí ať stany své v nich rozbije.
Zachovej tě Perun, Čmíre můj — ty
statný Sasobijce! — Plnou číši!
Vlastislav ji na zdar svého spásy
vypije!

(Slavoš mu číši podá.)

ČESTMÍR (*jiné se chopiv*):

A takž ať navěky tvé
jméno velebíno, slavný Vlaslave!

(Oba pijí.)

LUDĚK: Tak vás vidět oba velikány —
rozkoší mi srdce žebry proráží.

VLASTISLAV: Blázne vousatý! Nic lepšího ti
neprorazí žebry železné?

V lité bitvě setkání dvou reků —
ten ti pohled srdce jako nebes
blesky zapálí! — A tak jsem tebe
spatřil, Čestmíre, an zradná o mne
Morana se pokoušela v boji
se Sasem; tys ale vrahy kruté
zaplášil a život můj ti věčným
dlužníkem!

Touto chvílí, kdežto rekův oči
na nás hledí shromážděných k plesu
chrabrým skutkem zaslouženému,
slibuji ti učiniti, oč se
koli prosba pokusí. To nerci svět,
žes v mé službě zmařil mládí svého květ;

Vlaslav mužný čin a věrnost líbí,
vyplní též, odměnou co slíbí.

ČESTMÍR: Ustaň v milosti své, Vlaslave, by
oko studem k zemi klopiti se
nezvyklo, že ucho nepostačí
chválu pojmouti, jenž tobě splývá
ze rtů! — Jaké přání vzniknouti by
mělo v duši dychtivé, jehož bych
jméno již co skutek přízně tvojí
neznal? — Perun páže rekovně ti
zachovej a tebou krajům věčný
štit! (*Pije.*)

VLASTISLAV: Buď zdrav! — (*Připjí.*)
Dobrý doušek!

SLAVOŠ: Kéž by jen i mraky
spláknul z čela Čestmíru.

VLASTISLAV: A co mu
na čelo je shání? Vlastní trud — či
pohoršení z rukou cizích? — V oběť
smrti padne, kdo mi na Čestmíra
oko vrhne záštiplné, aneb —

ČESTMÍR: Nebuř krev si, Vlastislave!
Tajných bohů ruka na mně spočívá.
K branám sídla jejich vstupovati
se mi vidělo, an sprostý rolník
poprvé jsem táhnul za zvukem tvých
trub i šťastně k poražení vrahů
cizích meče napínal. A rozkoš
bohův okusil jsem, k přízni tvé se
povznesa; leč jak bych nyní nohou
nejistou stál nad prohlubní, svírá
se mi srdce tušením a hlava
závratem se točí.

VLASTISLAV: Nestrachuj se!
V minulosti mé stojíš pevně. Zloboh
o tebe se pokouší.

LUDEK: Sem s plnou
baňkou! Žízni se mu ouží dech a
z toho závrat povstává i tušení.

ČESTMÍR: Smím-li hlasům věřiti, co mluví
v nejtajnější srdce mého schránce:
Vím, jak dovršiti štěstí svého
míru; ač i při tom pomyšlení
strach mnou třese, že se naplní snad
věštná slova otcovská.

VLASTISLAV: Mluv, a já-li navrch míry přidat
mohu, plnou hrstí nasypám.

ČESTMÍR: Dvojí byla hvězda, co mě světlem
čarodějným vedla z chyše pastýřské:
jména mého oslava a láska!

VLASTISLAV: Měj se k první — za druhou se nebež!

ČESTMÍR: Přede mnou se obě leskly, jako
v pevném kruhu byla světla jejich
splynulá i za oběma touha
moje letěla, až posléz jedna
oblohu mou opanovala a
druhá mřela v mlhách vzdálených.
Slepý pospíchal jsem za slávou, a
octnuv se až u skvělých bran její
vysosti, již opět novou touhou
srdce chovám sklíčené a poznávám, že
musí obě hvězdy na mne zářit,
má-li se mé štěstí blaze tvářit —
bez lásky mi sláva mrtvý host.

VLASTISLAV: Klamně domněnky té budiž prost!
Láska ženy noční bludička jest —
lehkát smyslů hříčka v loktech dívčích

pohova; to při ní nejlepší, co
krátký podá, kvapný okamžik; však
zanášet se ženou na mysl, to
muži na škodu!

ČESTMÍR: Tys nemiloval.

VLASTISLAV: Ženu nikdy! Já jsem slávu zvolil
za ženu a boj a vítězství mi
padly za věno;
lidné kraje žatecké mi byly
domem, rodinou; co otec lidu
denní péči tisícův jsem objal,
v pravici meč drže ochranný.
K rozkoši jsem děcko cizí jako
syna vychoval — pojď sem, můj Slavoši!
A když na mne bázeň padla, že by
nepojala mysl mladá vejšku
reka zletilého, v jaké mu se
Vlaslav zjevoval, tu Světovid mi
tebe poslal, Čmíre můj, a obraz
příhodnější mému Slavoši! — Buď
mezi náma srdce tvé a ke hře
se ženou se nezahod!

ČESTMÍR: I budu
mezi váma, dnes i v příštím věku —
touto zaklínám se tobě hodinou!
Jiné k světu povinnosti pomínou,
k tobě nikdy, knížecí můj reku!
Tys mé slunce, v teplu tvém a lesku
pozbyl jiných těžkých touhy stesků;
v službu tvou má duše navždy dá se,
přízní tvou mé blaho uchystá se.

VLASTISLAV: Slyš tě Perun! Líbá slova linou
se ti ze rtů v prsa má, i buduť
jako poklad vzácný v hlubinách je

skrývati a medem jejich tužit
mysl v krutém s protivenstvím zápasu! —
(*Zvenku se trouba ozve.*)

Hosté?

LUDEK: Zdá se.

SLAVOŠ: Nahlídnu.

VLASTISLAV: Ať vejdou!

VÝSTUP TŘETÍ

Stobor se dvěma zbrojnoši. Předešlí

STOBOR: Oslaviž tě Perun, Vlastislave!

Kruvoj, na Kouřímsku vládyka, své
služby tobě vzdává. Morana jest
uložila kníže zlické v tmavý klín —

VLASTISLAV: Zemřel kníže?

STOBOR: Podle otců spočívá,
ví však Kruvoj vládyka, že tobě,
pane, nejstarší to přemyslovské
větvi, právo jest se uvázati
v osiřelé knížectví —

VLASTISLAV: To soudí
Kruvoj moudře!

STOBOR: Kouřím tedy jménem
tvým již obsadil —

VLASTISLAV: To dobře tak! — Ha,
krásně nám dnes oko tvoje svítí,
Světovide věčný; rozkoš plnou
branou v Žatec přichází! I slyš můj
slib: Těch nejučnejších beránek ti
dvě stě vložím na oběť!
Číše do ruky a slova do úst

veselá! I vítaného posla
v kolo plesů našich vtáhněte!
Zdrávo budiž právo na bohaté
dědictví! (*Píje.*)

VŠICKNI (*číše se chápají*):

Zdráv buď Vlaslav, kníže Lučanů!

STOBOR: Zdráv buď nový na Kouřírmsku pán!

(*Od jednoho z družiny knížecí plnou číši obdržev, připijí — venku hlahol trub a bubnů.*)

Nyní ale dovol, bych i prosbu
Kruvojovu pověděl; ontě, pane,
o pomoc tě vzývá proti Neklanu.

VLASTISLAV: Proti Neklanu? Ha — (*dá se do smíchu*)
živo ještě

ono knížátko, ta v rouchu mužském
zakuklená zženštilost? — A proč jen
proti Neklanu? Či snad i on si
práva na Kouřírmsko zastává? Nu,
slyš mě Perun — daleko ať prsty
nenatahuje! To vyříď svému
vládyce, že pomoc dá i vůli
ochotnou mu splatí Vlaslav žatecký.
Vůle bohů v ruku silnou klade
vládu nad národem jedněch otců,
v ruku mou; a jen krev příbuzná mi
dosavad to kníže pražské na té
skále vyšehradské trpět kázala.
Dále mi však nesmí vůle jeho
sáhati než po mezníky polí
kouřírmských a luckých lesů.

STOBOR: Práví
se, že u cizinců za Šumavou
hledá Neklan pomoci.

VLASTISLAV (*číší o zem hodí*):

Ha, zchvat ho

Třas! — Ten bázlivec! — To tedy blaho
strojí národu, by cizí rukou
zesíliv, i cizím podrobil jej
poplatkům? Tu tedy spásu chystá
kraji slovanskému — cizopanské
okovy? Jeť Perun nade mnou! V tu
hanbu Čechů Vlaslav nesvolí! Ty,
Luděku, mi sedneš na kůň, k Praze
poletíš. To Vlaslav Neklanovi
vzkazuje, by marnou nekojil se
na Kouřimsko myšlénkou a s prosbou
nezabíhal k chtivým Němcům. Chce-li
tíše na stolici Přemyslově
posedět, než bohů samých ruka
ve prach skácí slabého, ať babsky
nezadává knížecí a lidskou
důstojnost; já po ten čas ho strpím.

ČESTMÍR: Postůj, Luděku! — Mne pošle Vlaslav.

VLASTISLAV: Tebe, Čestmíre? Proč tato žádost?

ČESTMÍR: Jak by v Praze rozplynout se měla

kůra ledová, co ducha mého
tíží, k Vyšehradu mě to vábí,
hlasně ozývá se v řadrech touha.

U Prahy mi žive pěstoun — šestkrát
jaro zemi ulíbalo, beze
mne co po pastvinách zpíval; nechať
zlíbám jeho šediny a léta
poslední mu zlehčím dary vděčnými.

U Prahy mi živa dívka, jejíž
milost jsem si přával za odměnu
oslavy — mně neznámo, čím po tu
dobu posejpali bohové jí

cestu života a jak jí mysl
uzrála; tu nech mi spatřiti, a
jedním letem knížecí tvou vůli
vykonám, i snad že srdci ulevím.

VLASTISLAV: Vzdorovati nemohu tvé prosbě,
jen mi s hříčkou nemať povinnost. — Spěš
ku Praze!

ČESTMÍR: Mé díky!

LUDEK: My tu zatím
se Slavošem naostříme šípy;
zdá se mi, že pražských terčů dostanem.

VLASTISLAV: Nepošle je choulostivý Neklan —
netěšte se; nerodí se v Praze boj.

Ty se, posle, navrať k vládkovi,
oznam, co jsi uslyšel. A ty, můj
Čmíre, v paměti měj slova moje!
Nehleď hry, co ducha v pouta víže;
krásnější ti mužných činů zdroje
kynou: vlast a víra, národ, kníže!
Z těch vyplývá oslavení jména,
ty jsou mužův jmění, šperk a cena!

(Odejde stranou, Slavoš za ním — ostatní prostředkem.)

PROMĚNA

Síň na tejně Vojmírově.

VÝSTUP ČTVRTÝ

Vojmír a Častava přicházejí

ČASTAVA: Pravda tedy? Čestmír opět vítěz
nad Sasíky?

VOJMÍR: Tak se praví; novým
opět věncem vítězné si čelo

zdobil z luhů pražských syn — to ale
v službě cizí.

ČASTAVA: Místem neuvadnou
květy zásluhám a Žatec jako
Praha domovem je českých synů
z jedněch rodičů. Ó, bozi posud
vlídně na Častavu vzhledají, že
milostí svou osloňují Čestmíra!

VOJMÍR: Aj, proč tobě z toho radost proudí
se tak jasným potokem?

ČASTAVA: Ptá se Vojmír Častavy — proč plesáš
nad svým dílem liduspasným? Proč ti
bohův rozkoš vlní žilami, když
na hrdinu žateckého vzpomeneš?
Já jsem — já ho na stol posadila
pověsti, kde jako kníže vládne
v říši rekovství; a neměla by
duše má se pýchou sladkou pásti
při tom vzpomnění?

VOJMÍR: Jen příliš, dcero,
duši nepni na ten vzdáleného
muže lesk a okem milostným se
obrat k mužům bližším, o tvou milost
prosícím.

ČASTAVA: Mohou oni pro milost mou k výši
Čestmíra se povznést? Jáť jiné míry
neznám nyní na hodnosti mužův,
pro něžto bych srdce dala v ouvazek.
Může-liž kdo září Čestmíra se
honosit? — A já jsem slunce, z něhož
záře jeho vyšla!

VOJMÍR: Dítě, dítě!
Blahostněj by řeči tvoje zněly

v uchu otcovském, by jako píseň
o lásce, by jako sladká touha
lkaly, pro niž bozi jemnou ženu
postavili na zemi. Tys ale
jako vyvržená z pokolení —
jako ulomená snítka z lípy
sladce páchnoucí a práhnoucího
poutníka již nepotěšíš nikdy.
Ó, že tebe láska nenapájí
medem svým, bych v přežádoucím
rodu lůna tvého jako dítě
ještě jednou hříčky mladosti své
obnovil a sám se pacholetem stal.

ČASTAVA (*v zamyšlení*):

Starý, nevidoucí muži! — Tobě
nebe zraky mlhou zimních jiter
pokrylo, žes posud lépe srdce
dívčí nepoznal! Že nemiluji,
naříkáš? Ó, jak se s tebou hádati!
Jinoch z lože nízkého se o mou
lásku pokoušel; i zhrozila se
pýcha vládycká a obraz jeho
z mysli pustila — tři slova jeho
pouze „Já tě miluji“ posud jí
v uchu zní. Stal hrdinou se jinoch;
pýcha vládycká se zarděla i
ráda pronikla by roušku, jižto
léta mezi ni a reka vetkaly;
obraz jeho oživil se v srdci
mém a „Já tě miluji“ i v uchu
mém se ozývá — i rádo z úst by
zaletělo k němu!

VOJMÍR:

Častavo!

ČASTAVA (*z okna pohlédnouc vykřikne*): Ha!

VOJMÍR (*k ní přistoupí*):

Co jest? — Cizí muži jedou k týnu —
čeleď mnohočetná. Pána vítá
starý Vykoš u brány a zdá se
přichozímu povídati, že nás
doma nalezne. Kdo as to jest?

VÝSTUP PÁTÝ

Čestmír hbitě vkročí. Předešlí

ČESTMÍR: Požehnej vám Světovid!

ČASTAVA (*kvapně se obrátíc*): Ha, Čestmír!

VOJMÍR: Čestmír?!

ČESTMÍR: Mnohozjevné slovo to ti
dobří bozi kladou na jazyk! Jsem
Čestmír, děvo — jestli-
že mě oko na půvabech ženské
krásky dávno nenasycené a
v srdci hlasy ještě nevymřelé
neklamou — ty dcero Vojmírova,
Častavo! — A žes mě poznala, mi
platí svědectvím, že ani jméno,
ani obraz můj ti zcela z mysli
nezmizel! Buď zdráva! Zdráv buď, Vojmíre!
(*Ruku mu podává.*)

VOJMÍR: Světovid mě miluje, že okem
zdravým patřiti mi přeje na tvář
reka, jehož jméno chloubou jesti
kraje luckého.

ČESTMÍR: A proč ne také pražského?
Není-liž, co na Lucku se leskne,
stejným právem Prahy ozdobou, a

co kdy v kraji pražském zasvítá, i
tímže právem Žatce okrasou?
Vltava i Ohře kraje české
probíhá a srdce české, strom ten
bohatý, svých darů v lůno všechněch
nasejpá. Již ruku dej mi jakož
krajanu!

VOJMÍR: To dávám. Vítán buď a
odpustiž, co před lety tě na mém
luhu potkalo, co —

ČESTMÍR: Léta ale
šťastnější již také do bezedna
zapomnění vrhnout kázala. Aj
vládyko, jáť k soudu nepřicházím,
kdež bych jenom na své štěstí musel
klásti žalobu; teď pouhý pastýř
pod střechu tvou nevešel — mne nyní
pánem zvou, ba zpěvy pochlebné mi
reků přezděly!

ČASTAVA (*až posud jako u vytržení ani oka z něho nespustivši*):

A pély pravdu,
byť i zvukem čaroplným všecku
chválu v jednu píseň byly shrnuly.
S touto, věru, podobou mi v duši
stával obraz bohatýra, jakž ho
světům na památku síly svojí
bozi poslali! Ty zraky — živé
blesky; čelo, na němž psáno: Já jsem
světa pán!

ČESTMÍR: Aj Častavo — ty snů mých
duše plamenná! Rci, ostrunilas
pravdou ústa krásnomluvná, ježto
v slovech nečekaných odhalují
srdce tajemství? Můj duch se k tobě

sklání s úžasem i v blahosti se
stápí, ze rtů medoplynných slyše
o jménu svém chvalo zpěv. Ach, v srdce
mé tu jako v bránu otevřenou
po dlouhém a smutném uzavření
vtáhl průvod rozkoší, co noha
přes práh tento kročila — a s novou
tváří, s nevidaným úsměchem mi
kyne svět! Ó zjev mi také, smí-liž
nyní Čestmír opěťovat slova
o své milosti?

ČASTAVA: Ó nezahanbuj,
netrap slabou dívku, reku můj!

VOJMÍR: Alebrž ji prsoum přiviň — bys tu
hanbu ve tváři jí neviděl, tu
planoucí! — Jáť ovšem stojím jako
v blahém vidění, když mdlému oku
zemskému se první rdění krajín
věčných odkrývá; mněť arci zápal
tváří dívčích jitrem být se vidí
krásnějšího dne — a stařec plesá —

ČASTAVA: Otče!

ČESTMÍR: Ó nech kmeta věštcem býti
srdce tvého! V sebe tolik víry
ještě nekladu, bych směle o tvou
lásku poprosil — to vyznávám; a
ouzčnost nepovědomá mi prsa
víže, jak by k radosti neb žalu
slzy měly vypuknouti z tajné
hlubiny; i náhle shrnula se
rouška z očí touhou zatemnělých,
že se bojím bystře prohlédnutí
v nové jasnosti, bych opět neoslep!

VOJMÍR: Miluješ ty dceru mou?

ČESTMÍR: Až posud
netoužil jsem v poutu vřelejším, než
jakové mě váže k Častavě.

VOJMÍR: A co ty mi, dcero, odpovíš?

ČASTAVA: Má-liž dcera vládkyva ještě
zřejmě odhaliti srdce panenské?

VOJMÍR: Bohové vás tedy žehnejte, a
jak dva líbé zvuky při zapění
jedné písňe splývají, tak duše
vaše spojte! — Bude to mým přáním
a mou denní modlitbou; neb tam se
šťěstí zemské v květu nejvonnějším
rozvine, kde bohů požehnání
odpočívá na dítkách.

V těchto slzách přijmětež mé díky,
domu mého strážcové! — A nyní
ven — ať kvasem dnešek oslavíme
a jak syna tebe zahostíme;
ať i celý tejn mé blaho sdělí,
s šťastným pánem svým se oveselí. (*Odejde.*)

ČESTMÍR: Radost omladila otce tvého — —

Nemohuť mu obět hostinnosti
slovy zdráhavými kaziti a
při početí hned ten jasný pramen
veselosti jeho kaliti. Ach,
ve mně samém připomínky ze dnů
mladosti mé vznikají a okem
líbým tak se na mne usmívají,
že mi jinak nelze nežli s celou
duší obraz jejich líbati.

Meškati však na týně v tu dobu
nemohu; mne volá k Praze povinnost.

ČASTAVA: Jak mne lekáš, reku můj! — Tak brzo
měla bych jak z krásných ranních snův se

protrhnouti z krásnější té pravdy,
že se dnů mých řada příští leskem
ojasnila milostným? Tak rychle
mne chceš opět zůstaviti v temných
touhy pustinách?

ČESTMÍR: To nezůstavím
nikdy! Bozi nedopustí, doufám,
na mne nehodu, bych beznadějným
okem opět dlouhá léta z dálky
hleděl po tobě a mořil srdce
hlasy mocně ven se deroucí.

ČASTAVA: Nevzpomínej na ta dlouhá muka,
na to vzdálení tvé, kdež i moje
srdce brzo panskou pýchou mřelo,
brzo dívčí touhou do hrobu se
kladlo!

Stálat' nenávist má proti tobě,
hrdost vládycké to dcery proti
synu
z matky sprosté zrozenému — když však
pověst o tvé slávě hlásala, již
s okem zaroseným památku tvou
odprosila jsem a v blahém snění
vzdychla: Já jej učinila hrdinou!

ČESTMÍR: Drahá snělko!

ČASTAVA: Ano, snila jsem, ač ne tak blaze,
jako sen se vyjevil! Mé srdce
reku vzdáno bylo, aniž kvetla
naděje, že pomiluje Čestmír
Častavu.

ČESTMÍR: To bozi spravedlivěj
řídili i příště zařídí! Myť

navěky se v blahém duši svazku
jednou cestou spolu povedem.

ČASTAVA: Navěky? To s tebou navěky? Ach,

kdož mi podá blahosti mé míru?

Srdce jako u bouřlivém víru

k nebesům i k propasti se zmítá,

žádná meze víc je nebaví;

jako na dar celý svět mu vzkvítá,

láska je i k bohům postaví.

Nyní teprv dnů mých jaro svítí,

k zdobným věncům tys mi podal kvítí!

ČESTMÍR: Ty však pěkně kolem nás je ovineš!

ČASTAVA: Celou duši tobě na úsluhu

lásky věnuji; tys jejím bohem

oživujícím! — Ach mluv jen také,

po němotě dlouholeté potěš

dívku slovem blahomluvné milosti!

ČESTMÍR: Těmi slovy jako ústa tvoje

líbě páchnoucí již o své lásce

promluvíti neumím; jeť jazyk

zvyklý jenom rozkaz vojínovi

dávati; leč jako včela z vonných

kvítků saje i mé ucho medu

z řečí tvých a duši napájí.

ČASTAVA: Aj, to věčně tedy žízně bát se

nemusíš; mé lásky pramen žhavý

nestačí věk vyvážit!

ČESTMÍR: A já úst

neutrhnou od něho, než kdy mě

starší služba zavolá! — I teď již

musím od tebe.

ČASTAVA: Již tedy opravdu?

ČESTMÍR: K Vyšehradu kvapné poselství mne
vede od Vlaslava; pobuď ale
bez starosti, brzo bude skončeno.

ČASTAVA: To se neboj, reku můj, že o tvou
povinnost se dívčí bázeň bude
vzpírat! To byl jen první povzdech
lásky pečlivé, jenž ale brzo
před tvou vůlí mlčet dovede, když
v povolání služby rekovské tě
z náruči mé povinnosti povedou.
Slávě tvojí musí láska má se
pokořit — a živa jsemť já s tebou
všude, buď jsi po pražských, buď luckých
kráčel krajinách; dokud mi s tebou
nelze jít, jen tělo na otcovském
tejně zůstane, můj duch vždy bude
u tebe!

ČESTMÍR: Ó dívko milostná!

ČASTAVA: Láska má je lípa věkovitá,
kořen její mé je doufání;
žádná bouř jí čelo nesklání,
jistá pod ní schránka z víry svítá!
Jdi, můj reku! — Krátké rozloučení
sladkou v srdci touhu rozplamení,
a když vroucně bohy poprosíme,
v brzkém objetí se políbíme.

(Odejdu.)

PROMĚNA

Veliká síň na Vyšehradě; vzadu sloupení a vyhlídka po náhradí.

VÝSTUP ŠESTÝ

Neklan s mnohými lopoty. Po malé chvíli přijde z náhradí Čestmír se čtyřmi oděnci

ČESTMÍR: Jmenem Vlastislava žateckého
pozdravuje tebe Čestmír, Neklane!

NEKLAN: Dávno byla žádost moje reka
poznati, jímž šťastnější můj strýc se
honosí. Co vzkazuje mi Vlaslav?

ČESTMÍR: Prázden stojí — jakž i tobě známo —
zlický stolec, na nového pána
čeká Kouřím. Vlaslav, nejstarší kmen
domu Přemyslova, spojí tedy
Žatec s Kouřím, a poněvadž jej
překvapila pověst nemilá — to
o tobě se rozlétající, již
oznamuje tobě vůli svou, bys
nadarmo si pomoc nenajímal
za Šumavou u Němců a hanbu
sobě nestrojil i národu.

NEKLAN: Vlaslav mluví smělá slova; avšak
přece bych snad na zvuk jejich zapomněl,
strýce jenom slyše mluvíti. Než
jaké on dá svého práva důkazy?
K Praze padá Kouřím podle starší
úmluvy a Neklan bude platnost
její hájiti.

ČESTMÍR: To rozněcuješ
válku, Neklane!

NEKLAN: Že válku? A to
mezi krajany — snad se strýcem? Aj,
dovede-li Vlaslav krví českou
s dobrým svědomím to právo svoje

přede světem vypočítati, já
rád se v pole dostavím.

ČESTMÍR: To, pane,
chlouba dí a líp jest ušetřiti
krev krajanů.

NEKLAN: A svaté právo
zadati! — Tos, reku, povědít měl
Vlaslavu. Či z vlastní vůle k válce
neradíš? Snad najednou se Čestmír
krve strachuje?

ČESTMÍR: To nikdy! Jestli
na tebe strach nepadá, mé rámě
hotovo vždy k boji nalezneš.

NEKLAN: Věřím; protoťs poslán, reku žatecký!
Roznesuť i v pověst Pražanům, že
rámě v krajích pražských vyrostlé si
meče strojí na jich lebky.

ČESTMÍR: Kníže!

NEKLAN: Vejdet' ovšem radost v srdce jich, a
když se ústa tisícera ptáti
budou, či to vděčné rámě zhoubu
chystá na dědiny domácí — pak
musí kníže oněch dědin vesel
říci: Rámě Čestmíra!

ČESTMÍR: Křivdu činíš, pane, slovem trpkým!
Pravda, že jsem vzrostl v kraji pražském,
avšak vzrostl jen a vadl touhou,
až jsem služby svoje pánu zadal
luckému, kdež tedy věrně musím
plnit rozkazy. Tu na tvém dvoře,
při té škole, plné mravů beránčích,
nemohla má duše nabýt potravu.

NEKLAN: Díky tobě, že mne z bludu vedeš
hrubého. Jáť tyto tváře kolem

sebe za lví míval, za udatné;
nyní vím, že jsou jen plaché, beráncí.

ČESTMÍR: Moudří leši vojínu to slovo
prominou! Jich jména oslavuje
pověst skutky jinými než reky
kolem bojovného Vlaslava; a
v škole jeho s dobrým vědomím že
mohu síly zkoušeti, jsem myslil,
neboť v jednom domě, v jednom stojí
českém národě —

NEKLAN: Jenže více pánů v domě káže,
vid' — A těžko bylo rozhodnouti,
koho poslechnout? Nech, synu pražský,
těžké omluvy a pobuď rekem
luckým, jinak-li ti srdce nekáže;
marným vytáčením sebe sám jen
v hustší ještě pletku zatočíš.

(Jednomu z lopotův.)

Pospěš, Ratiboře! — Válkat s Lučany — a
ryčné trouby, k zbrani zvouce, posla
vyprovod'te luckého! *(Lopota odejde.)*

ČESTMÍR: Mne tresci
Perun, vím-li, čemu diviti se
více; zda tvé mírnosti a tiché
jistotě — zda Vlaslavovu duchu
plamennému, po jistotě živě
toužícímu!

VÝSTUP SEDMÝ

Klen, předešlí

KLEN *(posud venku volá)*: Kdeže? — Kde jest?
(Pacholíkem veden přiklopýtá.)

Pusťte mne, ať ruce vztáhnou na to
drahé tělo — blbé oči slouží
nevěrně!

ČESTMÍR: Ha, čí ta postava — ten hlas?

KLEN: Čestmíre!

ČESTMÍR: Ó mocní bozi! Klene —
otče můj!

KLEN: Můj synu — Čestmíre! —
Díky, Světovide! Lhavá byla
pověst o synu mém škaredá! — Onť
nezapomněl ještě na Klenu.

ČESTMÍR: Ó můj otče! — Tebe léta smutným
rouchem zahalila!

KLEN: Smutný byl to
věk a slabost očí slali bozi
na šedivou lebku; ale dobrý
Neklan péči vede o slepé svých
krajů, a takž trávím nyní život
tichý, nevidoucí, opuštěný,
sám a sám — leč
nyní mlčme o bolestech; mne tu
hnusný povyk poděsil a zbraně
hluk — ó pověz, co tě na Vyšehrad
přivedlo?

NEKLAN: Bohům, starče, děkuj, že ti zraky
hustou rouškou pokryli, že studu
plápol v tváři Čestmírově nyní
nevidíš!

KLEN: Jak? Tedy pravda? — Tedy
proto jsem si děcko vypěstoval,
proto bozi ducha rozjitřili,
proto boj a láska čáry vedly —
abych, stará hlava, pod popelem
mladých snů svých smutný našel hrob?

ČESTMÍR: Ustaň!

KLEN: Běda tobě, kdybych ustal!

Vyrván ležel by už kořen lásky
mé — ta však je život můj a ty jsi
napájen mým životem, mou láskou —
miluji tě ještě — šest let slabý
stařec plakal, blázen — oči hasly —
pod žebrami ale vesele si
srdce hrálo —

ČESTMÍR: Otče!

KLEN: Hrálo všechněm

po dědinách; neboť naděje v něm
byla: Živ je Čestmír, a když bude
škoda krajům hroziti, on žravý
hryz jí vyláme! — Ó bláznů zlaté sny!

ČESTMÍR: Neprojímej srdce!

KLEN: Dej mi Perun,
abych projal! — Z nohou prach ti líbám —
otec synu — nechod k Vlaslavovi!

ČESTMÍR: Ustaň, otče! Duše má tvým slovem
krvácí, však přišlo pozdě! Jsem již
Vlastislavu povinen —

KLEN (*rychle se sbíraje*): A čímś mu
povinen, čím tebe starší vazba
na dům, na kraj, na lučiny naše,
na otce a bratry, na to kníže
pražské neváže? Či musíš proto
statek ustoupiti, že ti rolník
soused rolí orat pomáhal? — Proč
ale sprostá slova srdci slávou
zatvrdlému? — Přileť jen, ty reku —
tyto vetché hnáty nejdřív podrť —
tyto zraky pro synáčka pláčem
vysílené chutě vytrhej, pak

budou o činu tvém krásnou píseň
zpívati a jméno Čestmír bozi
na nebesa vpíší hvězdami!

ČESTMÍR: Dosti, dosti střel těch plamenných, jenž
duši zkrvácenou v noční temno
srážejí! — Kdo podá jasnoty, kdo
nohu svede z kraje nad bezednou
propastí? — To duše ví, jak sluší
jednati, jen bojem novějších a
starších povinností leží jako
rozpoltěna bez moci a vůle.
Vlasti, já tě miluji! Tys jedněch,
svorných otců šťastná kolébka a
synové jen hádku vedou, komu
větší patří částekka! — Ach, kam se
uchýliti — kam?

(Zvenku lomoz a křik.)

VÝSTUP OSMÝ

Sytek a zástup rolníků. Předešlí

*(Za jevištěm volání: Pomoz, Praho — pomoz!
Přiběhnou.)*

SYTEK: Vzhůru, kniže! O pomoc tě luhy
Vojmírovy vzývají!
Zničeny jsou naše chyše, stáda
odvedena!

KLEN: Běda, běda! Doba
záhuby se na dědinu valí.
Slyšíš, reku?

NEKLAN: Kdo se opovážil?
Vzchop se, rolníku, a pověz!

SYTEK: Tichá
půlnoc byla, v míru naše ves, až
náhle strašný hluk nás vyděsí a
rudou září zaslepen je zrak. Byl
nářek žen a dětí pláč a mužů
povyk mezi řváním dobytka i
mečů břinkotem — týn Vojmírův stál
v plamenu!

ČESTMÍR: Co pravíš, muži?

KLEN: Běda!

NEKLAN: Světovide, co se dělo? Kdo to
učinil — již pověz!

SYTEK: Zlický Kruvoj,
divý loupežník, nás pohubil a
metlou žateckého Vlaslava se
nazýval.

NEKLAN: Ha, zrádce krvavý!

ČESTMÍR: To je lež — je omyl, podvod! K zradě
takové a loupeži své jméno
Vlaslav nezapůjčí nikdy!

NEKLAN: Ale sluha krvechtivý pána
po krvi jen práhnoucího skutky
své dle mysli jeho pořádá! I
můžeť růsti pýcha tvá, žes v spolku
s takovými reky! — Vzhůru, vzhůru!
Na Kruvoje pomsta poletí!

ČESTMÍR: Vlaslav o tom neví!

SYTEK: Jemu ke cti
vrazi hlučnou píseň řvali, když nám
vládyku a dceru jeho vlekli
v zajetí.

ČESTMÍR: Ó lháři, lháři, lháři!
Chceš mne novinami Zlobohem ti
vštípenými zbavit rozumu? — Že